

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊԻՍՈՒՄՆԱՑԵՐ

Թ. ՅԱՐԻ 1925

Ժարեկան 1 ստեղծագ:

ԹԻՒ 11-12
ՆՈՅԵՄԲԵՐ-ԴԵԿԵՄԲԵՐ

Ե Խ Թ Ա Ղ Ի Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Վ

ՅԱՌԱՋԱՋԱՆ ՊԱՌԱՋՈՍԻ ԱՌԱՋԵՆԼՈՅ ՆԱԽԱԿԱՐԳԵԱԼ Ի ԳԼՈՒԽ ԳՐՈՑՄ

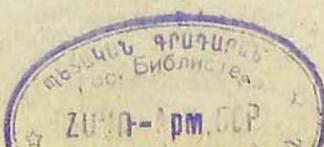
(Շարումակութիւն:)

Այնափ փոփոխումն գտեալ երանելցյն Պաւղոսի, մինչեւ անուանն եւս փոփոխումն լինէր¹. եւ այնպէս ի գլխաւոր աստուածպաշտութեան նախանձ հասեալ, մինչ զի ի ծշմարտութենէն աշակերտացն² թէ երբեք մեկուսի լինել դիպէր, թղթովք հաստատէր, զի մի միայն ի գործոց, այլ եւ ի բանից առ յապայ ստացեալ ունիցին զվարդապետութիւնն եւ

1 Ա Եւ այնչափ: ԱԵԼ երանելցյն || 2 Ա այսպէս, Ե յայնպիսի գլխաւոր, Ը այնպիսի գլխաւոր ||
2-3 մինչ զի թէ ի ծշմարտութենէն աշակերտացն մեկուսի: Գ ի ծշմարտութենէ: Ե ի ծշմարտութենէն Քրիստոսի աշակերտացն. Cod. regio-Alex. ունի տօնս τ ḥε ε ն ծ ε թ է ι ա ս մ ա դ դ ά ս, մինչ գեռ. Vat. n. 367, Lolliniianus եւ Օ օ ս ւ մ ե ն ի ս հ ա յ ս յ ա յ ն ո ւ ն ի ն τ ῆ ս ձ է ι ա ս || 3 Ա Ա թղթովք || 4 ԱԲԼ ի գործոցն: ԱԲ ի բանիցն: ԱԲԵԼ առ յապայ Ստացեալ

¹ ԱԱՌԱՋԱՋԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Գ “փոփոխումն լինէր, իսկ Ե “նախանձ հասեալ, ին կը կցեն “Սաւղոսն ընդ ընդհանուր (Ե ընթանուր) լուեալ եկեղեցիս՝ Պաւղոս անուանէր, նախաղասութիւնը, զոր Բ ա գ ր ա տ ու ն ի, Գիրք աստուածաշունչք, էջ 1108, եւ թոռնեան, Հատ. Ընթերց. Ա, էջ 409, անկասկած կը պահեն իբրև հարազատ: Սակայն եւ այնպէս ինչպէս վերն արդէն մատուանշեցինք, էջ 27, թէ Զ.ի բնագրին տուած չափ է տէրան — տօնս Խրιստոն մածդուած հատուածը եւ թէ Գ. եւ Ե օրինակներու ետեւառաջ աւանդած անսովոր նախաղասութիւնը իսկապէս գժուար է հարազատ ենթագրել. ԱԲԼ չունին արդէն նման հատուած մը, նոյնպէս Cod. Boeclerianus եւ Cod. Vat. n. 761 Ձեռագիրը, որոնք այստեղ տառական համաձայնութիւն ցոյց կու տան ԱԲԼի հետ. Boeclerianus Codex — կը ծանօթագրէ Zaccagni — տօնորա մրտաթալան, չափ օնտաւ էլ աշքու, caetera desunt, uti etiam in Vat. Cod. n. 761, in quo scribitur μεταθαλών, οδεως, էջ 519:

² ԲԱՌԱՋԱՋԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Գերականօրէն անկանօն նախաղասութեանս մէջ կիրարկուած ի ծշմարտութիւնն

յերկոցունց կողմանց¹ ամրացեալք՝ անշարժ զաստուածպաշտութեանն հաստատութիւն կրիցեն յանձինս։ Յետ սակաւ ինչ ժամանակի դարձեալ յԵրուսաղէմ դիմեալ երթայր Պաւղոս տեսանել զՊետրոս, ուր եւ բաժանէին իսկ ի միջի իւրեանց զամենայն տիեզերս, զՀեթանոսաց կողմն առեալ ի բաժնի Պաւղոսի, քանզի զՀրեական կողմն² հասեալ էր ուսուցանել Պետրոսի։ Ըստ բաղաւում քաղաքում աշխարհս հատեալ անցեալ գրիթէ զամենացն իսկ լեւրիկեցին³ կրաւիոք աստուածպաշտութեամբն⁴ Քրիստոսի ելց.

ունիցին = արհօնութեալ 1 Բ երկոցունց։ Ա զաստուածպաշտութեան 2 Ե ի յանձինս։ Ա չիք գիմեալ 3 Գ չիք Պաւղոս։ Բ չիք ուր։ Գ Լ բաժանէին։ Ե բաժանէին։ Ե ի մէջ փինկ ի միջի։ Ե չիք զամենայն⁵ 4 Գ զկողմն։ Բ Պաւղոս, միայն Բ զՀրեական, միւսները հրեական։ Ե կողմնն 5 Ա Պաւղոսի փինկ Պետրոսի։ Ե հասեալ փինկ հատեալ 6 Ա լիւրիկացւոց։ Ե աստուածպաշտութեան

ՀՀ-ԵՐԵՒ-Ն դարձուածը բացարձակ բացառական է հոս եւ է հաւասար ի ճշարտութեան ՇՀ-ԵՐԵՄ-Մ սովորականագոյն ձեւին եւ կը նշանակէ ոչ թէ ինչպէս կը կարծէ Թոռաւեան եթէ երբեք գեպ լինէր աշակերտացն իւրաց ի ճշմարտութենէ մեկուսի լինել (հեռանալ, խոտորել), Հատ. Ընթ. Ա, էջ 410, այլ սթէ երբեք մեկուսի լինել գիպէր Պաւղոսի ի ճշմարտութեան աշակերտացն, թղթովք հաստատէր զնոսան = ածու տօն տղէ և նու ընութէ աս մաջդաց, և՛ ուու սունքի անձուած Ա ճառ ե անն ալ սայթաքած է Ե ղնիկի սա աստուածէն։ զի ոչ ԱԱստուծոյ կարգեցան, այլ ի մարդիկուն ՇՆ-ԵՐԵՄ-Մ էջ 121. «տարօրինակ է — կը գրէ Ա ճառ ե ան տարօրինակօրէն — յատկացուցչն համաձայնութիւնը իւր յատկացեալին հետ։ շփոթութեան պատճառ եղած է անշուշտ ի նախադիրը, որ յաջորդ բառը բառ նակ ի մարդկականէ հնարողութէնէ (նախադաս համաձայնեալ ածական)։ այս խորհրդածութիւններուն կը կցէ Ա ճառ ե ան սուզզելի է ի մարդկուն, քննութիւն եւ համեմատութիւն Եղնկայ. նորագիւտ թեան գեպքեր թէեւ ցանցառ, բայց կան գործ ածուած մեր գասականներու քով։ յառաջ կը բերեմ եւ Բուզանդէն գէն որոնց առաջին երեքը կը քաղեմ մասնաւորագէս Ա գ ա թանդ ե զէն շեշտելու առիթն սննեցանք ու պիտի ունենանք։ «աւտար են ի խնամոց եւ ի սեր յարաբերութիւնը նորան, Ա գ աթ., էջ 119. «ունէին սակաւ մի խորհուրդ համարձակութեան ի ինչ նոտառին մէն առ էջ 8, զոր նոյնպէս կը փութայ սուզզել Ա ճառ ե ան սի կնոջէ նոտառին», Բ ու զ.՝ (հմտէ այս մասին թոռնեան, Հատ. Ընթ. Բ, էջ 289). «Ե ետ սցսորիկ լուր լոււաւ յերիտէն Հայութագութէն, ունութէ տնից շհաց, սուզզութիւն նորան, Ա գ աթ., էջ 24. «ածից ես զգերութիւն ի վերայ նոցա ի ծառաց երիտէն, Յու գ իթ, Բ. 5 = էպն տն ձխրա ուսպան-նենէ, Ե փր. Գ., էջ 12. Այս կերպ համաձայնութեան գեպքեր աւելի ստէպ են ինչ եւ ի ուղի օրինակ՝ սի յերմէ ի ուղանէ խափանելու, Ա ս կ ե բ., Մեկն. Մտթ. Ա, էջ 571. սի նամանէ ի ուղանէ զինչ պարտ Գ, էջ 7. «կամ ի մարդկանէ առ ի որդութիւննեն ի ուղանէ խուսափեալ փախչիմը, Եւ ա գ ր, էջ 42. սի մէջ ի ուղանէ ամենայն ինչ ի զլուի ելու, Ա ս կ ե բ., Մեկն. Մտթ. Գ, էջ 26. սեւ խաղացոյց տանել

¹ Մծկնոթիթին՝ Սերբուցունց իուղանց։ այս է բանիւ եւ թղթովք ուսուցանէր, Ուռու., թղ. 5բ.

² ԲԱՌԱՋՄԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Ա գ աթ. կը գրէ «ումանք (յառաքելոց) զիւրեանց հրեակուն իուղանէ առեալ վարդագետեցին, իսկ այլք սփուցան ընդ տիեզերուն, էջ 357, ուր Ա ունի հրեայուղան, Բ զնրէտ-յիուղան, Ե զնրէտ-յիուղան, Ութ Հ բ հրեայուղան, «բայց Եւթաղիւ կը հաստատուի հրեակուն իուղան (τὸ Ιουδαικόν) ընթերցուածը», Ա ուրայր, Կոր, Վարդ., էջ 318.

³ ՄԵԿՆՈԹԻԹԻՒՆ ԾՈ ՄԵՐԱԲՐՈՒԽՈՒՄ՝ «Լիքիկեցիո (յօրին. լիքեացիո)». Իծ. աշխարհի անուն է կամ լիքերս աշխարհի ասէ, Ա բուտ., թղ. 5բ. — Հմմտէ Եւ ս բ., Եկ. Պամ., էջ 145—146. «Զինչ ասացուք վասն Պաւղոսի, որ յԵրուսաղէմ [եւ] մինչեւ ի կողման լիւրիկացւոց լի արար զաւետարան Քրիստոսի».

⁴ ԲԱՌԱՋՄԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Կախարնագիրն ունի տան տան տան տան Քրիստոսի».

թերեւս յամենայն հեթանոս քարողեսցի աւետարանն։ Անադան ուրեմն երբեմն դարձեալ Պաւլոս ելանէր յերուսաղէմ յանձանձել զուռբան որ անդ էին եւ աղքատացն գարմանա բաշխել¹։ Այն ինչ լինէր նմա անդր հասանել² եւ ամբոխ յուղէր ի քաղաքին եւ ուսմիկն գրգռէր զաղմուկն մինչեւ ամենայն հրէայքն առ հասարակ խոռվէին. զի անհնարին եւ
5 ծանր աղէտս համարէին զնա ամբաստան ունել, որ երբեմն առաջնորդ եւ հաղորդ էր մուլութեամն նոցա, եւ փոյթ յանձին կալեալ կամիին սպանանել զնա, այլ հասեալ վաղ-
վաղակի լիւսիայ հազարապետի՝ թափէր զնա ի ձեռաց նոցա եւ զաւրականաւ աւգնակա-
նութեամբ իբրեւ զայր մի պատուաւոր ի կեսարիա առաքէր. եւ առեալ ածէին զնա առ դա-
տաւոր ազգին, որում անուն էր Փելքս։ Եւ արդ իմացեալ Պաւլոսի եթէ դաւաճանու-
10 թիւն իմն լինէր նմա ի հրէից անտի, վաղվաղակի յատեան կայսեր բողոք հարկանէր։ Հրա-
ման լինէր նմա առժամանակ մի մերժել յատենէ անտի. ի դերեւ ելանէր եւ հրէիցն խոկա-
ցեալ դաւաճանութիւնն։ Ապա եւ ի հոռվմ իսկ առաքէր յիշխանաց անտի առ կայսր եւ
անդ զեւր նահատակութիւնն ցուցեալ³ եւ ի վերայ նոցին ճգնութեանց աշխատութիւն

[καὶ ἡ ἀρρήγτος τοῦ Κυρίου βουλὴ] καὶ ἡ προθεσμία αὐτοῦ, τοῦτον κατεῖχε μετ' ἀνθρώπων διάχειν, εἰς δὲ τὸ Εὐαγγέλιον ἀπασι τοῖς ἔθνεσι κηρύξει || 1 Ή ζεψερεմ, Ը ի լուս. երբեմն ||
2 Ե զուրբս: Ե աղքատաց, Բ աղքատացան || 3 Գ ի նորա: Ը նոցա փինկ նմա, Բագր. Եւս-
նմա էջ 1108. Աբ անդ: Ե ամբոխն: Ը լինէր փինկ յուղէր || 4 Գ զաղմուկ: Բ չեք զի անհնարին — համարէին: Եւ ամբոխ — խոռվէին = στάσις κατειλήφει τις τὴν πόλιν, καὶ ὁ δῆμος ἦν ἐν θορύβῳ πολλῷ, γούδαιαν ταρατόντων τὸ χοινὸν || 5 Ա ծաղլ փինկ ծանր: Բոլոր նուրունեան (Ե նուրունեան), ուղեցի, յոյնը τῆς μανίας || 6—7 Բ վաղ-
վաղակ լիւսիայ, Ը լիւսիա, Ե լիւսիա հազարապետն: Այսպէս ԱԲԵԼ, միայն Գ է որ ունի զաւրական, զոր եւ կը նախընտրեն Բագր., էջ 1108 եւ թուռնեան, Հատ. Ընթ. Ա, էջ 411,
Բ. հատորի մէջ սակայն բնագրի մէջ առնուած է զաւրականաւ, էջ 149 || 8 Ե որպէս փինկ իբրեւ: Այսպէս ԱԲԵԼ, իսկ Գ պարտաւոր, յոյնը տարբէր՝ εἰς τὴν Κατασάρειαν εἰς (Vat.
n. 761, Regio-Alex, Loll., Cryptoferr. ὡς pro εἰς) τὸν ἥγούμενον ἐκπέμπει.
Ա ի կեսարիայ || 9 ԱԲ. Φիլիքս, Բ Փելքս: Գ ի թէ || 10 Ե լինի նմա ի հրէիցն, չեք անտի:
Յատեան = ἐπὶ τοῦ θήματος || 11 Գ. Առ ժամանակն: Ա մերժիւ: Ե յատենէն, չեք անտի: Ա եւ
ի դերեւ, Բ իբրեւ փինկ ի դերեւ, Ը ի դերեւս, Ե ի բաց փինկ ի դերեւ: Ա ի հրէիցն փինկ եւ
հրէիցն || 12 Ե չեք եւ: ԱԲ. Ի Հոռոմ: ԱԾ նահատակութիւնն, Բ նահատակութիւնն || 13—1 ԱՀ

¹ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ՝ “ԵԼՇՆԵԼ յԵԼՌՈՒՄԱՂԵՏ. անդ վասն բարձր գորշն ասէ եւ այս վասն Բ. պատճառի, զին վասն յանչ(անչ)յելց շառաբն ի լուսաւոր տօնին եւ երկրորդ կարօտելոցն բարձել, այսինքն զակէտանդ, ԱԲՈՒՄ., ԹՂ. 5բ:

² ԲԱՌԱԱՐՆՈՒԹԻՒՆ՝ Յատկանշական է եւ արժանի մտագրութեան որ ինչպէս հոս Եւթաղի բայցեցոց անտօնի կը թարգմանուի պատ՝ այն ինչ լինէր նմա անդը հասանել, նոյնպէս Բ. Մակա- հայերէն միեւնոյն ասութեամբ՝ “այն ինչ լինէր նոցա մերձ ի կողմն քաղաքին երուսաղէմացւոց հասանել, հմտէ Նորայը, Կոր. Վարդ., էջ 378.

³ ԲԱՌԱԱՐՆՈՒԹԻՒՆ՝ “Եւ անդ զեւր նահատակութիւնո ցուցեալ հաւատարիմ թարգմանութիւնն է նախաբնագրին չկաչէ նուս տօնէ ածտօնէ ձկնար է πιծէ է է ամενօ է, ու այս բացատրութիւնը զար- թիւնն ոչ ինչ պակասութեամբ քան զայլցն գաւառաց անդ ցուցեալ, Կորիւն, էջ 20, այսպէս նու- անդ ցուցեալ, Ա գաթ., էջ 100. “Նա եւ յողիմպիադն յունաց հսկայազար երեւեալ, բազում գործս արութեան եւ անդ ցուցեալ, անդ, էջ 108: Անդ եւ ցուցանէմ — կը գրէ Նորայը — շատ սովորական բառեր են, բայց ի կատարած պարբերութեամն անդ ցուցեալ գտած չեմ ի գիրս միւս դասուց, այլ

յանձին կալեալ, վախճան եւս կենաց ի վերայ ծշմարտութեանն կրաւնից ընդունէր. քանզի
լաւ համարէր ընդ Քրիստոսի լինել, քան ի մահկանացու եւ յանցաւոր կեանսա յամել։ Յետ
սակաւ միոյ ժամանակի կամեցեալ Ներովնի կայսեր հանել զնա յայսց կենաց¹, զծշմարիտ
եւ զարդարեւ կեանսն չնորհէր նմա եւ ժառանգաւոր երկնից կացուցանէր, զոր յերկրէն
վրիպեցուցանէր։ Եւ անդ իսկ երանելոյն Պաւղոսի զբարւոք պատերազմեալ, ⁵

Խատութիւն յանձին կալեալ = πονήσας || 1 Ե վաճիան : Ե ի վերայ նոցին ճշմ. : || 2 ԲԳԵ կեանս ||
3 Ե սակաւ ինչ ժամ. : ԱԲ սակաւ ժամանակի : Ե միայն Ներովնի || 4 Ե զարդար կեանս : ԱԲ շնոր-
հէլ Ժառանգաւոր = χληρονόμոν, Vat. n. 761, Boeclerianus եւ Oecumenius : Ե ի յերկրէն ||
5 Ե եւ արդ Փինկ անդ : ԱԲ երանելոյն, Գ. երանելոյս, Ը երանոյն, Ե չիք երանելոյն Պաւղոսի :
Ե զբարիոք : ԱԲԳ պատերազմ || 6 ԱԲ պսակաւըն, Ե պսակովքն || 7 Ե ի գեղեցիկն : ԲԼ ապա-
րանս : Զնորա նշխարս ոսկերացն = τούτου լείփառա:

միայն զհետեւեալսդ. «Եւ սպաս իմն եւ կարգս եւ յաճախ զառաջաւորս եւ առափութիւնս անդ շնոր-
հէն, Ասկեբ., Մեկն. Մտժ. Գ., Էջ 69. որպէս կեսարացի Քրոնդրովիիւս (= չրօնօցրափեն պյուպէս ՀԲ.
ՀՅ., Ասկեբ., Մեկն. Մտժ. Գ., Էջ 257, Կոր. Վարդ., Բ 1018, մինչ տպ. եւ Նորայը ունին + բռնկութիւն) անդ շնորհանեն, Ե Փր., Գ., Էջ 315, Կոր. Վարդ.,
Էջ 115:

¹ ԱՅԻԱԲՆՈՒԹԻՒՆ՝ «Հանել ու յայսց կենաց, բառական թարգմանութիւնն է յայնին՝ անդ շնոր-
հէ Հաջի տանդիշ էնացացէն, ուստի թերեւս աղդուած կը գրէ եւ Ագաթ. «Հանել ու յայսց ինաց յա-
ճախես ինձ զպատրաստեալ ուրախութիւնն Քրիստոսին, Էջ 32, Հմտէ Նորայր, Կոր. Վարդ., Էջ 316:
² ԱՅԻԱԲՆՈՒԹԻՒՆ՝ Աննելի յունաբանութիւն է եւ խորդարիչ անկանոնութիւն պատուա-
ծայալթ պսակաւք Քրիստոսի վկայիցն պսակեցաւ, նախադասութիւնը. յոյնին տք տան ի ըրօնիչան
Խրιստօս մարտնչուած սրեպմարտ խօսքը պէտք էր հայերէնի վերածել «պսակաւք պատուածայալթ
վկայիցն Քրիստոսի պսակեցաւ, որով ածականն իր իսկական գոյականին կը նախադրուէր եւ Որոտն ե-
շէր առաջնորդուէր գրելու «ասպառածայուղն ոսկէտ, այսինքն աստուածային բանիւք, բարիոք պա-
ցին չէր առաջնորդուէր գրելու «ասպառածայուղն ոսկէտ, այսինքն աստուածային բանիւք, բարիոք պա-
տերազմաւ, Եւ այլն, թղ. 5բ: Եւ թաղի թարգմանչին ստրուկ այս հետեւողութեան անդրադարձած
է թուռնեան, Հատ. Ընթ., Բ. հատորին մէջ, Էջ 150: — Ապառածայալթ ածականը գործածած է
Եւ Ագաթ անդ եղ «Եւ ոչ ահաւորութիւն նշանացն ասպառածայտին յարութեանն, Էջ 241. տես
Նորայր, Կոր. Վարդ., Էջ 317:

³ ԱՅԻԱԲՆՈՒԹԻՒՆ՝ Բոլոր 22 ունին վրիպմամբ ի հռովմայեցուց (ԱԲԳ) կամ ի հռովմայեցուց (ԱԲԳ) կամ ի հռովմայեցուցն (Ե) ընթերցուածը. անտեղի ի նախորին ջնջումով սակայն նախադասութիւնը բոլոր-
պատկանութիւնը իմաստ կ'առնու եւ կը մօտենայ յոյն նախարարդին: Պարագան ծէ պերտալեստու օնօւու,
չակ թասւուածուոււս տակ անդ ածականը գործածած է թուռնեան, Հատ. Ընթ., Բ. հատորին մէջ, Էջ 150: — Ապառածայալթ ածականը գործածած է
Եւ Ագաթ անդ եղ «Եւ ոչ ահաւորութիւն նշանացն ասպառածայտին յարութեանն, Էջ 241. տես
Նորայր, Կոր. Վարդ., Էջ 317:

⁴ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ՝ «Հասեալ յերուասղէմ անդ շարժէր աղմուկն, որոց նզովեալ քառասնիցն զան-
ձինս իւրեանց վասն սպանմանն Պօղոսի, ուստի Լուսիս հայութապէտն զերծուցեալ գիշերի զօրօք առածէր
— Փէկտս է Կեռուէտ Պաշեստինեայ, ուր եւ Պօղոս է կայսր Բողոքէր: Այս ինչ լիներ շահ յետ բողոքէլոյն.
մին առ ժամանակ մէ զերծումն յատենէն. Երկրորդ դերեւ, այսինքն ունացն լինել նենգութեանց Հրէիցն.
Երրորդ ի նշանաւոր քաղաք ընթացեալ. չըրրորդ զի եւ անդ նահատակունիւտն, այսինքն արիութիւն Եցաց.
Երրորդ զի զնահանակ կենցաղոյս վասն նշանէր էր նշանէր ընտանէր: վեցերորդ զի փոխան անցաւորին զա-
հինգերորդ զի զնահանակ կենցաղոյս վասն նշանէր էր նշանէր ընտանէր: Եօթներորդ զի սսպուա-
նաց կեանս (կամ՝ կենցաղոյս) եւ վասն երկրաւորիս զերկնայինն ժառանգէր: Եօթներորդ զի յաղ-
թանակ նորիին. ութերորդ եւ ի վերայ այսր [Ղ] մարտիրոսութեամբ պսակեցաւ արետմբ: իններորդ ի յար-
թանակ նորիին. ութերորդ եւ ի վերայ այսր [Ղ] մարտիրոսութեամբ պսակեցաւ արետմբ: իններորդ ի յար-

թանակ նորիին. ութերորդ եւ ի վերայ այսր [Ղ] մարտիրոսութեամբ պսակեցաւ արետմբ: իններորդ ի յար-

դացն յուղեայ, որ աւր վեց է նոոմոն ամսոյ, որ է մարերի¹, առնեն տաւն մարտիրոսութեան նորա:

Եւ բազում եւս յառաջ քան զայն ժամանակ խրատս վասն վարուց եւ առաքինութեան կարգեաց երանելին յաշխարհի եւ բազում ինչ վասն պատշաճ գործոց մարդկան յաւրինեաց թելադրութիւնս² եւ ամենեւին բնաւին³ իսկ չորեքտասասնեքումբը թղթովքս այսպիւք զմարդկան նկարեաց զառաքինութիւն:

Ա. Եւ արդ ունի հռովմայեցւոց թուղթն խրատ ի քրիստոս եւ մանաւանդ բնական խորհրդոցն աւրինակաւ, վասն որոյ եւ յառաջագոյն կարգեալ է այնպիսի ինչ որպէս առնորդնեայս⁴ աստուածապաշտութեան գրեալ:

1 Բ. յուղեայ, Ե իուլիայ: Ե պանեմոս (փինկ նոոմոն) ամսոյ, չեք որ է մարերի: Բ. մարտիրոսութեան || 3 Ե բազում յառաջ քան: ԲԼ ժամանակա, Ե ժամանակին: Գ. խրատ եւ վասն, Ե խրատ վասն || 4 վասն պատշաճ գործոց մարդկան = περὶ τῶν πρακτιών || 5 Յաւրինեացին կը կցէ Ե Պաւլոս առաքեալ, որ կայ այժմեան յոյն բնագրին մէջ ալ: ԳԵԼ թելադրութիւն: Ե չեք եւ, Բ ամէնեւին իսկ, չեք բնաւին, Ե բնաւ իսկ: Ը թութովքս, Ա թութովք, Գ թղթովք || 7 Ա չունի Ա, Բ, Գ. Եւ ՇՀՆ թուարկումը, միւս 22 ունին լուսանքի վրայ կարմրագիր կամ սեւագիր, տես վերը էջ 27: Բ ունին: ԱԲ հռովմայեցւոց: ԱԸ թութովքն: Խրատ. = տախիչութիւն || 7—8 բնական խորհրդոցն աւրինակաւ = չէ փոստան լօգիսման ձուօծէչէաչ (Boeclerianus էպիծէչէաչ) || 8 Ե չեք եւ || 9 առ նորընծայս աստուածապաշտութեան (Ը աստուածապաշտութեան) = ործ ձրչին չչոնուած էւս թօսէթիւն չչոնուած էւս թօսէթիւն:

(Չնորին?) յէշտան բառակի մբէնն, էջ 26, Ա դաթ. Եւ Բ ու զ. կը գործածեն միայն և խմբեմ, այսպէս զի խնդութեամբ ժողովեալ լուր բառակին ինքնեցին, (ԱԲ զաւըն բառակինքնեցին), անդ, էջ 425, և յորժամ զյիշատակ սրբոցդ ինքնեց (Յ բառակինքնեցէն) ձերով ուրախութեամբդ, անդ, էջ 430, և յայնմ աւուր ինքնեալ ի նմին յաւանին տանեցենն, անդ, էջ 435, ասյնպէս եւ ի վկայարանս մարինքնեալ ցնծային, Բ ու զ., էջ 7, առ Կ ու այլ, Կոր. Վարդ., էջ 126—127.

1 Մեկնութիւնն ող ԲԱՌԱԲՆՍՈՒՈՒԹԻՒՆ՝ ՅՅառաջ + ան չերի հաղութաց յունեայ (36' յառաջ). ԼՃ. այսունի ասէն Գլխատման նորա, որ լինի դ. (38' լդ.) օր, Եւ գարձեալ զի յիշէ լարերէ թերեւս կարծի որ է մարերի ըստ Սարկաւագին, այլ յայնապէս ծանիցես յառաջիկայոդ (36' յառաջ), Որոտ., յիշատակութիւնն իսկապէս հետաքրքրական է: Սարկաւագ իրապէս մայիսին կը զուգագրէ մարերի ամիսը, առ Դուլաւրի, Recherches sur la Chronologie arménienne technique et historique, Paris 1859, հմանէ Եւ Ալիշան, Վասն պարունակական եւ փոքր թուականացն Հայոց, Բաղմավէպ 1848, էջ 261—264 Եւ Կ ու Ա, Յուշիկը հայրենեաց Հայոց, Բ. հար., 1870, էջ 289—292: — Robinson եի (= Par Arm 9) իբրեւ ընթերցուած յառաջ կը բերէ ու պէս ու պահեմոս ամսոյ ուրեմն չէ շտափ Պանéմօս միջնօւն կարեւոր է մատնանշել թէ Ե չունի օր է Տարերէ յաւելուածը. նոյնպէս Պաւոսի վկայութեան մէջ Ե չի ճանչնար օր է Տարերէ ամիս Եւ օր է Տարերէ մեկնարանութիւնները. այս մասին տես մանրամասնօրէն վերը, էջ 28—29:

2 Մեկնութիւնն՝ թելադրութեան. ԼՃ. զյորդորումն բանիցն ասէն, Որոտ., թղ. 6 ա: Յ Մեկնութիւնն՝ Ա մենելին. ԼՃ. իբր թէ բոլոր չորեքտասան թուղթըն. Բ լաւին. ԼՃ. իբր թէ ի սկզբանէ մինչեւ յաւարտ թղթոցն, Որոտ., թղ. 6 ա:

3 Մեկնութիւնն՝ Հաւատայեցաց նուղին՝ զի առաջին է կարգեալ ասէ զպատճառան, որպէս զի ի քրիստոնէութիւնս, իբր աղայոց կաթն ջամբէն, Որոտ., թղ. 6 ա:

Հ. Յետ ասացելոցս եւ առ թեսաղնիկեցին յիլաւի գրեցան երկու թուղթք, յորոց ի միումն գովութիւն նոցա մտադիւր հաւանութեանն է առ յաձմանէ, մինչեւ զնեղութեանց եւս զփորձ յանձին կրելոց, զորս համեմատէ ընդ Հրէաստանի հաւատացեալմն՝ նոյն աւրինակ յիւրեանց ազգականաց չարչարանս կրեալ, ասէ, որպէս եւ նոցա յիւրեանցայցն, զորս եւ պսակ իւրոց պարծանաց եւ ուրախութիւն անուանէ եւ առաւել եւս վասն չարչարանացն միսիթարութիւն մատուցանէ:

Թ. Եւ յետ այսր թղթոյ այլ եւս առ նոսին զրէ, որ ունի զնոցա աճմանն վկայութիւն եւ զհամբերութեանն զոր կրէին ի նեղութիւնն եւ վասն վախճանի աշխարհիս վարդապետութիւն եւ վասն զգուշանալոյ ի վարս եւ ի գնացս:

Ժ. Եւ յետ սոցա երրայեցւոցն, որոց նմանողա պատուիրեաց լինել յառաջազդոյն ասացելոցն, որ ունի զհրէական խորհուրդն եւ զանտի վոփիոխումնն ի Քրիստոս ըստ յառաջազդոյն զուշակելոյ ի մարդարէից անտի, աստ ի սոյն ածեն փակեն զժողովրդեանն զտղիտական աճումն թուղթքս:

ԺԱ. Եւ յետ այսորիկ առ Տիմոթէոս կարգեցան երկու թուղթք, յորոց առաջինն ունի զվարդապետաց զգուշութիւն եւ զեկեղեցոյ կարգս եւ թէ որով աւրինակաւ պարտից ունել զեշխանութիւն եւ տալ հրաման:

ԺԲ. Եւ երկրորդն առ նոյն զրեալ ունի ըստ աճմանն գովութիւն զհաւատոցն նորա որ ի նախնեաց անտի, որպէս թէ ի հանուց եւ ի մաւրէ, ի նա հասեալ եւ ի նմին եւս յառաջ մատուցեալ եւ այնոցիկ որ ընդ նմայն էին մեղաղիր լինի իրեւ թերահաւատից: Բայց միայն զննեսիփորայ զըազում փութոյ վկայէ եւ Տիմոթեայ յաւժարութիւն տայ յերկրաւոր իրաց զանձն աւտարացուցանել եւ յիշեցուցանէ եւ վկայութիւն դնէ վասն քարոզութեան. զովեալ յառաջազդոյն զնորա լաւութիւնն՝ յետոյ եւ վասն իւրօյ վախճանաւոր ելին զրէ, յառաջազդոյն ասացեալ զիսուժան¹ հերձուածողացն ի վերայ յառնելոյ եւ թէ չէ պարտ աւտար ինչ համարել զիրան: Եւ իրեւ զըազում իրաց զհանգամանն եցոյց, ապա հրամայէ նմա առ ինքն զալ, թերեւս եւ մարթ իսկ էր զայն ի վախճանին տե-

թղթոյն դատել, ԱԾ թիթոցն: Ե Արքիպոս, Ը Արքիպոս եւ երկրորդ պատի վրայ ջնջանիշ 1 Ա թեսաղովնիկեցիոն: Բ կարգեցա փինկ գրեցան: ԱԾ թուեխթք || 2 Ե յորոց: Ա միումն, Բ իմումն . . . մտադեւր . . . առ ի յաճմանէ: Ը առ յաճախմանէ: Ա զնեղութեանցն, Ե զնեղուայոցն || 5 Ը պարծանացն: Ե ուրախութեան, Ը ուրախութիւն իւր || 7 ԱԾ թիթոց: Ե չեք եւս 8 Ը զհամբերութիւնն: Բ զնեղութիւնն: Բ վաղճանի || 9 Ե վասն փինկ ի վրաս || 10 Բ առաջանական || 11 Բ առաջազդոյն || 12 Ե ի մարդարէիցն, չեք անտի: Ե ժողովրդեանն: Բ տղի- 15 Ա զվարդապետացն: Ե զգուշութիւնն: Բ եւ եթէ որով, ԱԲԳ չեք թէ || 16 Ա զեշխանութիւնն || 17 Բ երկրորդ: Բ Ե որ ունի: Ա զհաւատոցն || 18 Ե չեք անտի: ԲԳԵԼ հանոյ: Բ եւ փինկ եւս 20 Բ զնէսիփորայ, Ե զննեսիփորա, Ը զննեսիփորեայ: Ե բազում փութով, Ա զբազում փոյթ, Բ զբազում զփութոց: Բ Տիմովթիայ աւժարութիւն, Ը Տիմոթեա || 21 Գ երկրաւորաց փինկ թիւնն, Գովեալ — լաւութիւնն = որօւպաւնէօս: Ե զնորս փինկ զնորա: ԱԵ լաւու- ձուածողաց: Ա յառնելոց: Յոյնը որօւպաւն ՊԵՐԻ ՌԵՎԵՆ ԵՎ ԱԻՐԵՍԻՈՒԹՅՈՒՆ Է ՊԱՆԱԾԱԾԱԾԵՎՈՒՄ 24 Բ եւ եթէ || 25 Գ չեք նմա: Բ առ ինքն զնա զալ: Ա եւ մարթ էր իսկ զայն եւ ի վախճանին տե-

¹ ՄԵԿՈՒՈՒԹԻՒՆԻ ՄԻՒՀԵԿ այստեղ կը լուէ զարմանալիօրէն ՈՐՈՄՆԵցին ու հօս յանկարծ կը գնէ առ մեկնութիւնը՝ սիոն-քան, լծ. ամբոխոյ, թղ. 6 ա.

սանելի ժամանակի իւրոյ կատարմանն, զոր եւ յայտ իսկ արար ասելովն թէ նս այսուշետեւ նուլիեալ եմ եւ ժամանակ դարձի իմց հասեալ կայ ի վերայ:

ԺԴ. իսկ ի Տիտոսի թղթին թէ որպիսի ինչ պարտ իցէ լինել քահանայից նկարէ, միանգամայն եւ զեկեղեցւոյ կարգա:

ԺԴ. Դրէ թուղթ եւ առ Փիլեմոն վասն հաւատացելոյ ծառային Ոնեսիմայ, որ յառաջն անպիտան էր եւ յետոյ շոջեալ յայնց բարուց, աղատութեան արժանի լինէր բարեխաւսութեամբ առաքելոյն, այլ եւ վկայ եւս Քրիստոսի լինէր ի հռովմայեցւոց քարարեխաւսութեամբ առաքելոյն, այլ եւ վկայ եւս Քրիստոսի լինէր ի հռովմայեցւոց քարարեխաւսութեամբ առ Տերտիղեաւ որ զայնպիսի իշխանութիւն հազարապետութեան ունէր, բարդաքի անդ առ Տերտիղեաւ որ զայնպիսի իշխանութիւն հազարապետութեան ունէր, բարձարեկութեան հարուածովք զվճիռ մարտիրոսութեանն ելից համբերութեամբ:

Եւ այսպէս ամենայն զիւրս աղզի աղզի աւրինակս առաքինութեան ունին առ ի յառումն. եւ ինչ ինչ համառաւտիւք վասն նոցունց ասասցի ի մէնջ եւ զեւրաքանչիւր թղթոցն մի ըստ միոջէն նախ զգլխոցն դիր կարգեցուք, զոր ուրումն իմաստնոյ եւ քրիստոսասիրի ի հարցն մերոց աշխատեալ է: Եւ ոչ զայն միայն, այլ եւ զընթերցուածոցն հաւաստեաւ որոշ մունան եւ զաստուածեղէն զրոց վկայութեանց զգիւրացոյց զգիւտս մեղէն իսկ արուեստախաւեալ¹ բովանդակեցուք, որով երթեալ զհետ միատարր ընթերցուածոցն, դիցուք զայն առընթեր յետ իւրաքանչիւր միոյ միոյ յառաջաբանութեանցն²:

Բ մարթէ զայն ի վախճանին, Ե մարթ էր զայն ի վախճանին, Ը մարթ էր իսկ զայն ի վախ. ||
 1 Բ յայտնի փինկ յայտ || 2 Ը ի վերա || 3 ԱԸ թէնթին: Ե գրէ թէ: Բն պարտ է: Ե ժառան-
 գաւորաց փինկ քահանայից, այժման յոյնն ալ չհայրուօն | 4 Ե զեկեղեցոյ || 5 ԱԸ թուխթ,
 Ա Փիլիմոն, Բ Փիլիմոն: Ե փիլեմոն: Ա ծառայի: Բ Ոնէսիմայ | 5-6 ԱԵ յառաջ:
 Գ յառաջագոյն | 6 Ա ի յայնց: Բ բարոց || 7 Բ բարեխաւսութեամբ: Ը առաքելցու: Ա լինէր
 Քրիստոսի ի հռովմեցոց քաղաքին, Ե ի հռովմեցոց քաղաքին | 8 Ա Տերտելեաւ, Բ Տէր տի-
 գեաւ, Ը Տէր տէղեաւ: Ա զհարազատութեան փինկ հազարապետութեան | 9 Ը հարուածով:
 Ա մարտիրոսութեան, Բ մարտիրոսութեան | 8-9 Առ. — Համբերութեամբ = էպի Տերթիլու
 Ե տղիսանտա տղի զպարշոն էհօստիան ծինուուս, Ե տղան ուշելան չհանաւու տղի փղուն նոպենաς
 տօն մարտυրիու || 10 ԱԸ գիրը | 11 Ե վասն նոցուն: Ը վասն նոցունց իրաց: ԱԸ թէթոցն | 12 ԱԲ
 գիր փինկ գիր, Ե զմտէ էջ 15, 38-40: Ա ուրեմն փինկ ուրումն | 13 ԲԳ զորոշմունս,
 հմտէ վերը էջ 15 | 14 Բ աստուածեղէն: Բոլոր 22 հիայութեան, ուղղելի ըստ յոյնին, հմտէ վերը
 էջ 15: ԱԲԳ-Ե գիւրացոյցն, հմտէ վերը էջ 15: Բ գիւտս | 15 Բովանդակեցուք = անքչփա-
 լաւածմբեթա: Ա ընթերցուածոյն: Երթեալ զհետ միատարր ընթերցուածոցն = Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե
 անայնածու | 16 Ա չիք յետ: Ա միո միո... յառաջաբանութեանց, Ե յառաջաբանութեան, հմտէ
 վերը էջ 15:

¹ ԱՍՈԱԲՆՈՒՈՒԹԻՒՆ՝ Յունարէն բնագրին տչխոլոցիսանտես բառին ստրկական թարգմանութիւնն
 է արուեստուեալ բարգութիւնը, որ թերեւս Եւթաղի միջնորդութեամբ անցած է Կորեան
 և գաթանդեղի գրութիւններուն մէջ՝ “ոչ ի մէնջ արուեստուեալ մերոյն կարծեաւք վիճա-
 բանելովն, Էոր., էջ 2, Անախ թեթեւագոյն ըստ աշխարհակիր կարգաց առակաբանեալ Եւ արուեստա-
 բանելովն, Էոր., էջ 360, “ոչ աւտարագոյնս ի միմեանց արուեստուեալովն, անդ, էջ 364. հմտէ
 Կորայր, Կոր, Վարդ., էջ 42, Բ Եւ ԺԳ:

² ԱՍՈԱԲՆՈՒՈՒԹԻՒՆ՝ “Յառաջթեանութիւն բառը, զոր Եւ թաղի թարգմանիչը կերտած է նոյն-
 պէս հետեւելով յոյն որուծիոսին, գործածած է Եւ Բուզանդ “վեցերորդ գպրութիւնս վերջ. յա-
 ռաջանաւութեան վճարումն. մնացուածք բանից ի ծայրէն, էջ 261: Այլուր Եւ թաղի թարգմանիչը
 գործածած է միշտ յառաջաբան, հմտէ Կորայր, Կոր, Վարդ., էջ 377: